

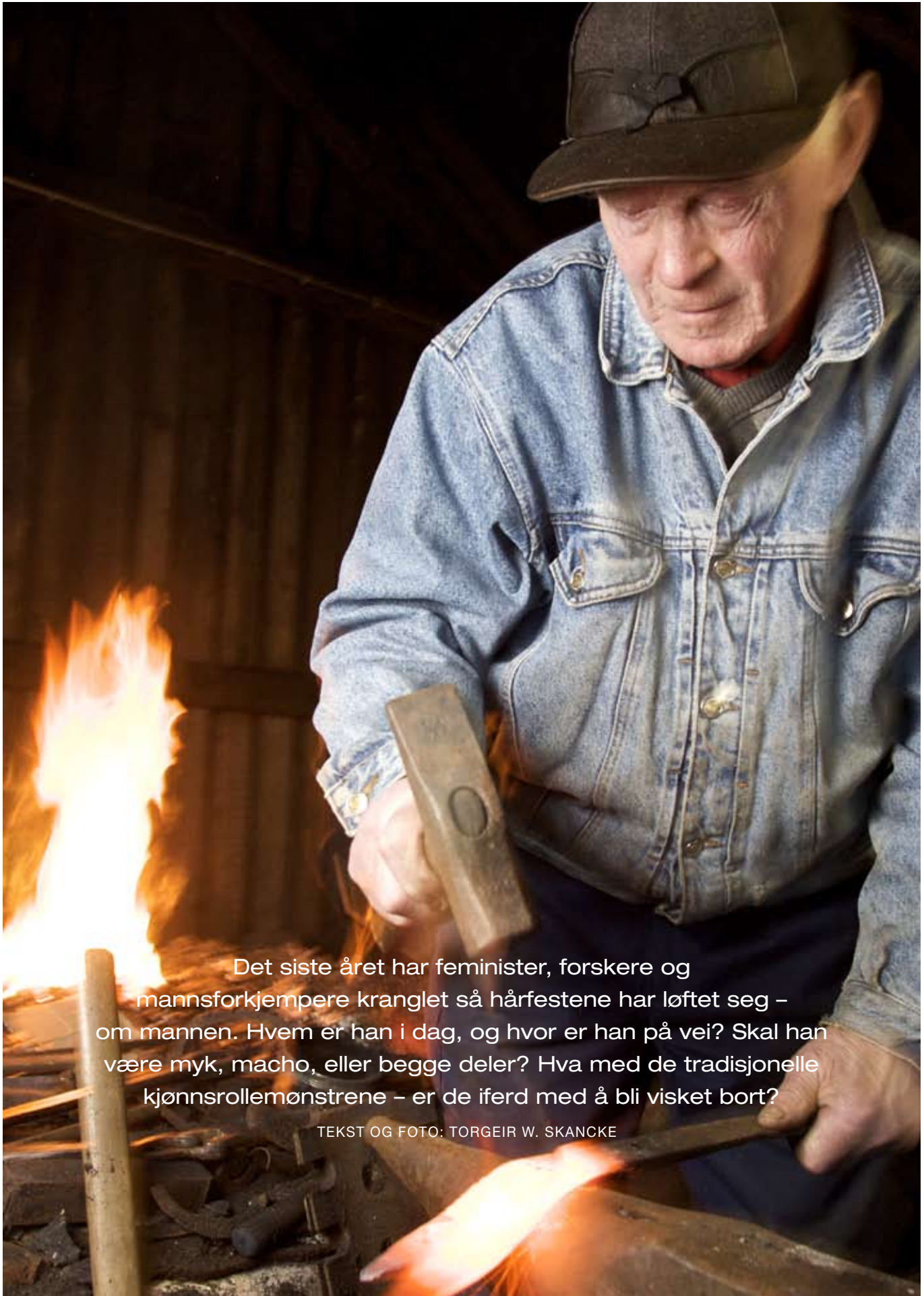

**MANNNSROLLEN
I ENDRING**

MYK

ELLER

MACHO

Det siste året har feminister, forskere og mannsforkjempere kranglet så hårfestene har løftet seg – om mannen. Hvem er han i dag, og hvor er han på vei? Skal han være myk, macho, eller begge deler? Hva med de tradisjonelle kjønnsrollemønstrene – er de iferd med å bli visket bort?

TEKST OG FOTO: TORGEIR W. SKANCKE

Per Kranstad (76), Oslo – pensjonist, sivilingeniør, selvvlært bildekunstner. Gift, fire barn og sju barnebarn.

» Beundrer unge fedre

Per Kranstad har jobbet for selskapet Esso i flere europeiske land og opplevd hvordan likestilling og kjønnsroller har endret seg i løpet av 50 år. Familien bosatte seg i Brüssel i 1964 og senere i Stockholm og Hamburg. Mennene jobbet tidlig og sent, mens kvinnene vanligvis var hjemmевærende. Kranstad så imidlertid positivt på likestilling i arbeidslivet. Han var selv tidlig ute med å ansette kvinner.

– Kvinner er like dyktige i yrkeslivet, sier Kranstad, men han er bekymret for «vakuemet» som skapes hjemme når begge er i jobb. Som far og bestefar ser han hvordan småbarnsfamilier sliter med å få tiden til å strekke til.

– Det er et tett program. Barna skal være med på mange aktiviteter, slik som skitrening, fiolinøvelser og dansing. Det hele er et enormt kjøp, sier Kranstad.

Kjemikeren ser samtidig svært positivt på hvordan unge fedre mestrer rollene de er i.

– Jeg beundrer dem! Dagens pappaer skifter bleier, er tilstedeværende og kunne nesten ha trådt inn i mammarollen. De er fantastiske med barna, og de stryker sine egne skjorter. Jeg har aldri strøket en eneste skjorte!

– Stilles det for høye forventninger til mannen i dag?

– Nei, det synes jeg ikke. Selv om det er krevende, må det bare være spennende.

– Men det er jo visse kjønnsforskjeller fra naturens side?

– Naturligvis! Og dem skal man ta vare på. En kvinne har en del andre egenskaper enn en mann. Dem må man respektere og verdsette – også i jobbsammenheng, sier han.

En av ulempene i dag er den høye skilsmisseandelen. Mens det tidligere var vanskelig økonomisk for en kvinne å skille seg, har begge i dag større frihet og selvstendighet.

– De unge har høye forestillinger om materiell standard, og kjøper ofte boliger de egentlig ikke har råd til. Mange må tjene mest mulig for å greie seg og jobbe så mye at de sliter seg ut.

En tredje ting er seksuell overfokusering. Tidligere var det en del av et harmonisk liv. I dag har unge par mye større forventninger om hva det skal innebære. Det skal omtrent innføres sexlære i barnehagen!

Reidar Bakke, Larvik (82) – pensjonist, tidligere smed. Gift, ett barn.

» Må respektere hverandre

Reidar Bakke er usikker på om hva han mener om dagens «myke» manssrolle.

– Fra gammel tid hadde mannfolka ansvar for å skaffe mat til familien og være familiens overhode. Jeg har sansen for at mannen er sjefen, jeg. Men det har jo forandret seg totalt i dag, sier han.

– Hva synes du om det?

– Nei, det er vel egentlig bra. Jentene er blitt veldig selvstendige nå, de trenger egentlig ikke noen mannfolk. Ikke minst er jentene mye friere økonomisk. Men vi kan jo ikke sammenlikne oss med de unge, vi er vel for gammeldagse, tror Reidar. Men han er kritisk til yngre generasjoners krav til levestandard.

– Nå må jo begge to jobbe fordi de tar på seg større økonomiske forpliktelser. Det er mye større grad av forlangenheter i samfunnet i dag. Og hvis du ikke henger med, så blir du ei sinke.

– Det er stor forskjell fra din oppvekst?

– Ja, vi hadde ikke de krava. Det nyttet ikke å syte og klage. Du måtte bare avfinne deg med tingene som de var. Vi hadde det egentlig godt også - og lite å klage over.

Han forteller om lange arbeidsdager i smia.

– Jeg var aleine i jobb, sto og skodde gamper til seint på kvelden. Det var ikke snakk om å slutte klokka fire.

Kan menn være like gode som kvinner til å ta seg av barn?

– Ja, jeg har i alle fall alltid vært veldig glad i unger.

Har du skiftet bleier også?

– Nei, det har jeg aldri gjort. Men svigersønnen vår er flink i huset. Han kan finne på det utroligste av ting som var damenes jobb før i tida. Nå er det jo en normal ting at mannfolka skal hjelpe til hjemme. Jeg ser flere av mine nevøer også, de er fæle til å være hjemme og gjøre ting. De kokkelerer og holder selskaper, humrer smeden fra Brunlanes.

– Hva er hemmeligheten ved å holde sammen et helt liv?

– Jeg tror det er viktig å respektere hverandre. Eksempelvis det å dyrke hobbyer. For min del har jeg vært skvær gæren etter å drive med jakt og fiske, sier Bakke.

» Bedre kontakt med følelsene

Carl Otto Kielland (49), Åsgårdstrand – økonom, driver atelierfellesskap for kunstnere. Skilt, tre barn.

Carl Otto Kielland definerer to typer mannsroller i dag: Den «tradisjonelle/gammeldage» og den «moderne».

– I min tid har det skjedd en stor endring i retning av den moderne rollen. Noe av det viktigste er at vi menn er blitt flinkere til å ha kontakt med egne følelser, og at vi er blitt bedre til å snakke om dem. Vi er dessuten blitt invitert inn i barneoppdragelse, matlaging og husarbeid. Det er ikke lenger slik at mor råder dette området alene og at far bare lager maten til fest. Han bruker også kjøkkenet i hverdagen og mestrer disse oppgavene fint!

Kielland mener at både menn og kvinner har mistet sine tradisjonelle domener.

– Jeg velger å se positivt utviklingen. Tidligere var mannen som regel familiens forsørger, mens kvinne og mann ofte har felles forsørgeransvar i dag.

– Ser du noen fare i at mannen blir mindre maskulin?

– Nei. Jeg tror ikke vår maskulinitet ligger i de tradisjonelle mannsrollene. Vi menn kan like fullt vise maskulinitet gjennom å passe barn, lage mat eller gjøre reint. Hvis noen spør om det også er maskulint for menn å gråte, vil jeg svare ja. Jeg opplever at mannens maskulinitet ligger mer på det følelsesmessige og kommunikative nivå enn det fysiske, sier han, og mener at likestillingen kunne ha kommet lenger – også for mannen.

– Samfunnet forventer at mannen skal ta de samme omsorgsoppgavene som kvinnen. Som aktive fedre blir vi heiet fram. Etter en skilsmisse blir vi derimot ikke vist den samme tilliten. I barnefordelingssaker er det påfallende hvordan kvinner stort sett vinner fram. Rettsvesenet stiller fortsatt med skepsis og fordommer til mannen som omsorgsperson, mener Carl Otto Kielland.

» Far gjorde husarbeidet selv

Astrid Margareth Bakke (78), Larvik – pensjonist, tidligere kontordame. Gift, ett barn.

Astrid Bakke var bare 18 år gammel da hun begynte som «kontordame» – et yrke hun hadde i nesten 50 år. Da hun ble gift, bodde svigermor fremdeles i annen etasje og hjalp den unge familien med det som trengtes i huset.

– Jeg jobbet annenhver uke. Svigermor lagde som regel mat den uka jeg var på jobb. Hun passet ungene også. Det var jo veldig lettvent for dem å krabbe opp trappa til bestemor, smiler Astrid.

– Deretter kom kvinnekampen?

– Ja, men jeg hadde ikke noe føling med den. Jeg var jo vant til kjønnsrollene slik de var.

– Synes du mannen skal bestemme i familien?

– Vi pleier heller å prate om tingene. Vi spør hverandre, og så blir vi enige. En vet jo nesten hva den andre tenker etter hvert, så vi er enige om det meste.

– Hva med din foreldregenerasjon?

– Min far ble enkemann tidlig og var også veldig huslig av seg. Han ville ikke ha hjelp, og han lagde egen middag og dessert hver dag.

Astrid Bakkes far var sjømann og seilte under to krig. Han var borte på hvalfangst hvert år fra september til mars.

Det må ha vært slitsomt for din mor å være alene med ansvaret hjemme?

– Jeg hørte aldri at hun klagde, sier Astrid.

– Men du savnet vel pappaen din?

– Ja, men det var i alle fall veldig gildt når han kom hjem. Han tok oss med på søndagsturer, husker jeg.

– Dagens fedre kan ta ut inntil 10 uker fødselspermisjon. Tror du at de greier den jobben?

– Jeg tror nok at de kan greie det – hvis de vil. Da får de jo mer kontakt med barna, og da ser de selv hva som må gjøres. Jeg liker å tro det beste om mennesker. Men tvang – nei, det er jeg ikke tilhenger av, sier 78-åringen.

» Tar valgene sammen

Det er hevdet at feminiseringen i skolesektoren har gjort gutter til tapere. Jenter er i overvekt innen høyere utdanning og får bedre karakterer. Jon Kaurel er førskolelærer, men synes ikke at de maskuline verdiene er et tapsprosjekt i skole og barnehage.

– Når man diskuterer viktigheten av menn i barnehager, snakkes det gjerne om behovet for tydelige maskuline verdier: rom for mer fysisk lek, mer konkurranse og mindre grensesetting. Jeg er ikke sikker på at dette er det viktigste, men at barn kan oppleve en mann som like god omsorgsperson og voksenforbilde, sier Kaurel.

Pedagogen tror at vi må være åpne for en ny definisjon av manns- og kvinneverollen, der svarene ikke er gitt på forhånd.

– Jeg klarer ikke helt å definere hva en mannlig verdi er. Jeg oppfatter meg selv som representant for faget mitt mer enn som mann, uten at jeg framstår som feminin av den grunn, sier han.

– *Hvilket forhold har du til foreldregenerasjonens kjønnskamp?*

– Jeg kjenner meg ikke helt igjen i debatten. Jeg jobber i et miljø med flere kvinner som har stått på barrikadene. All ære til dem for det de har oppnådd, men prosjektet er vanskelig å identifisere seg med for meg i dag. Jeg opplever at det er andre typer urettferdighet i dagens samfunn som er viktigere, og som vekker engasjement blant mine venner som er akademikere, sier han.

– *Du mener at likestillingsprosjektet er sluttført i din sosiale gruppe?*

– Ja, men det betyr ikke at utfordringen ikke eksisterer i samfunnet generelt. Også i min egen familie kan en se «typiske» kjønnsroller: Jeg tjener, reiser og jobber mer enn kona mi, og hun lager de fleste middagene. Men dette oppleves ikke nødvendigvis som et problem. Det er liten forskjell på innsats i husarbeidet, og vi har tatt valgene sammen, sier Kaurel.

Jon Kaurel (31) Oslo
– spesialkonsulent i
Utdanningsforbundet, før-
skolelærer med mastergrad
i allmennpedagogikk. Gift,
tre barn.

Signy Kranstad er begeistret over hvordan mannsrollen har endret seg i hennes levetid.

– Det er fantastisk å se hvordan våre svigersønner tar seg av barna. De står opp om natten, følger opp skolearbeidet og er på foreldremøter. I tillegg er de dyktige psykologer. I vår generasjon fulgte ikke fedrene opp barna utover sportslige aktiviteter som skøyter og ski, forteller hun.

– *Hvilke tanker gjør du deg om disse endringene?*

– Jeg tror at barna og familien er viktigst for dagens fedre. Mennene i min generasjon var mer ærgjerrige. Deres stolthet var karriere. Far var en som bestemte og satte tydelige grenser. I dag forklarer han overfor barna hvorfor ting er som de er, og han forstår dem bedre.

– *Kvinnene på 70-tallet ønsket seg en mykere mann. Det har de fått, men er han blitt utydelig i rollen?*

– Nei, jeg synes ikke det. Jeg tror at han bare har vunnet på det. Alle har vunnet på det, kanskje bortsett fra kvinnen.

– *På hvilken måte?*

– Vi har overtatt noe av den rollen som vi selv har kritisert, og blitt hardere, sier Signy. Hun synes at det er flott at kvinner har fått status i samfunnet utover det å bare være kvinne, men kvinners ønske om selvstendighet har skapt større avstand til barna. Hun tenker på kvinner i lederstillinger som kan være borte fra barna i flere dager. Feministene har oppnådd det de var ute etter. Kvinnene bør nå heller justere sin egen rolle.

– *Ja, hvilke råd ville du gi unge kvinner i dag?*

– Ikke ta hensyn til det feministene sier. Kjenn heller etter hva du føler selv, hva som gir deg god livskvalitet, sier Signy Kranstad.

Mannsprofessor

Når menn blir spurt om hva de vil bli husket for etter sin død og svarer at de vil bli husket som en god og kjærlig far, viser det at maskuliniteten er i ferd med å endre seg. Det mener Øystein Gullvåg Holter ved Senter for tverrfaglig kjønnsforskning ved Universitetet i Oslo. For to år siden ble han Norges første mannsprofessor. Han har blant annet gjennomført europeiske og nordiske spørreundersøkelser som viser at menn er i ferd med å utvikle et «pappaspor». Disse mennene føler seg mest stolte når barna og ektefelle/samboer ser på dem som en god pappa. Selv om pappaspoet endrer maskuliniteten, er det langt igjen før det nedfeller seg i arbeidslivet. Det kjønnsdelte arbeidsmarkedet er en utfordring og et «evig problem». *Kilde: forskning.no*

Signy Kranstad (70)
Oslo –
pensjonert
ergoterapeut og hus-
mor. Gift, tre barn, sju
barnebarn.

» Kvinner bør justere seg

FØLELSER ER MASKULINT

Kvinner sier ofte at de ønsker følsomme menn, samtidig som de synes maskulinitet er tiltrekkende. Blir dagens menn forvirret av kvinners forventninger? – La mannen finne ut av identitetsprosessen selv, sier terapeut og coach Nils Astrup.

Likestilling og endring av kjønnsroller tar tid, skal vi tro Nils Astrup (61) i Åsgårdstrand. Han er samlivsterapeut sammen med sin kone og coach med spesiell interesse for menn og mannsrollen.

– De fleste av oss tilpasser oss tiden vi lever i. Vi vil samtidig være preget av den oppveksten vi har hatt og av den bagasjen vi bærer med oss. Derfor vil regler om likestilling i samfunnet og arbeidslivet være én ting, personlig utvikling noe annet, sier han.

– Er det stor forskjell i alder?

– Ja. Min generasjon menn prioriterte vanligvis helt andre ting enn barn. Hos middelaldrende par er det mange kvinner som fremdeles «setter i gang» mannen i papparelater oppgaver. Hos mange yngre par, derimot, definerer fedrene mer papparollen selv.

Følelser og svakhet

– Jeg gikk en gang på et kurs hvor det ble snakket om likestilling. Da jeg uttalte at det var jeg som mann som ikke var likestilt, førte det til stor irritasjon hos en del kvinner. Det jeg mente var at jeg – slik jeg ble oppdratt, ikke har fått lov til å vise hele meg. I mitt liv handlet alt om å være sterk

og handlekraftig. I den klassiske mannsrollen var følelser jevngodt med svakhet, forteller Astrup.

– Hvorfor har menn vanskeligere for å snakke om sine følelser enn kvinner?

– Tenk deg at kvinnen i et forhold spør mannen: «Jeg vil at vi skal snakke om de viktige tingene i livet. Jeg vil vite hvem du egentlig er. Hva føler du?» En tradisjonell mann vil kanskje svare at han «ikke føler noe». Det betyr ikke at han ikke gjør det, men at han ikke har noe dekkende språk for, eller øvelse i å beskrive det.

Å miste kontroll

En annen årsak til menns problemer med å vise følelser handler om frykt for å miste kontroll, mener terapeuten.

– Mange menn er mentalt sterke på konkrete temaer som jobb, bil og båt. Derfor er det ikke noe rart at de helst snakker om dette. Det er temaer de har kontroll over. Hvis temaet derimot bringes inn på følelser, kan mannen oppleve å bli argumentert i hjel av kvinnen. Det er hun som setter premissene for samtalen, mens han mister kontrollen, føler seg svak, usikker og reagerer ofte med å trekke seg.

Nils Astrup har erfaring med at det kan være vanskelig for menn å ta skrittet inn i en samtalegruppe, inn i følelsenes landskap. Mange kvinner ringer på vegne av mennene sine.

– Da skjer opplegget på hennes premisser. Skal mannen finne identitet som mann, må han ønske å gå inn i denne prosessen selv, og ikke på partnerens premisser.

Homo og femi

Menn kan også være redde for å bli tillagt feminine egenskaper. Det kan tolkes som en form for svakhet. Det å være «femi» eller «homo» er fremdeles skambelagt for mange menn.

– En kvinne sa til meg en gang: «Nils, du er blitt så feminin!» Min første reaksjon var: «Hva f...!». «Men du er feminin på en maskulin måte», la hun til. Da slappet jeg av, ler Nils Astrup.

Han tror menn i dag kan bli usikre på hva som forventes av dem fordi kvinner gir ulike signaler.

– På den ene siden sier kvinner at de vil ha den åpne og følsomme mannen, som gjerne tar delansvar for hjem og barn. På den andre siden løfter de fram den spennende, maskuline og handlekraftige mannen. Det forvirrer mange av oss, tror terapeuten.

– Hva skal den moderne mannen gjøre for å være attraktiv?

– Jeg tror det er slik at alle mennesker har et ønske om å bli sett. Vis at du ser din kvinne, og vis deg fram som den du er, både med din maskulinitet og din følsomhet. Det vil gjøre deg til en attraktiv og moderne mann, sier Nils Astrup.

Mer info: www.modus-vivendi.no

VÆR ÅPEN. – Du blir ikke mindre maskulin av å åpne opp for samtalen, følelsene og gråten, sier Nils Astrup.

Menn undertrykkes

Kvinner hadde all grunn til å føre kampen tidligere. Nå derimot, er den dystre mannsstatistikken et bevis på at det er mennene som er undertrykte, mener Runar Døving, professor ved Markedshøyskolen Campus Kristiania. Han viser til at kvinner lever fem år lenger enn menn. Mer enn ni av ti som sitter i fengsel er menn. Tre av fire som begår selvmord er menn. Menn må i militæret, kvinner slipper. Menn er overrepresentert mht. ska-

der, ulykker, drukning, fyll og depresjoner. Kvinner får barna i ni av ti tilfeller etter samlivsbrudd. Jenter får bedre karakterer enn gutter i 90 prosent av fagene. Kvinner har bedre helse og et tryggere liv, mens mannen blir sett på som potensiell sexforbryter. Den dagen menn og kvinner lever like lenge og det er lik rett til barna, da først kan likestillingskampen revurderes, mener Døving.

Kilde: *Aftenposten*